

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1993/25

Karar Sayısı : 1994/2

Karar Tarihi : 25.1.1994

R.G. Tarih-Sayı :31.12.1994-22158

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Danıştay Sekizinci Dairesi.

İTİRAZIN KONUSU : 29.4.1992 günlü, 3795 sayılı "Bazı Lise, Okul ve Fakülte Mezunlarına Ünvan Verilmesi Hakkında Kanun"un 3. maddesinin (e) bendinin, Anayasa'nın 10., 42. ve 130. maddelerine aykırı bulunduğu kanısıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin, 3795 sayılı Yasa'nın 4. maddesine dayanılarak Yükseköğretim Kurulu'nca (YÖK) çıkarılan "Teknik Öğretmenler İçin Düzenlenecek Mühendislik Programlarının Uygulama Esas ve Usulleri Yönetmeliği"nin iptali istemiyle açtığı davada sözü edilen Yönetmeliğin dayanağını oluşturan 3795 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin (e) bendinin Anayasa'ya aykırılığına ilişkin savın ciddi olduğu kanısına varan Danıştay 8. Dairesi, bu kuralın iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenen Yasa Kuralı

29.4.1992 günlü, 3795 sayılı Yasa'nın iptali istenen (e) bendini de içeren 3. maddesi aynen şöyledir:

"Madde 3.- Gördükleri meslekî teknik öğretim alanlarına göre;

a) Endüstri meslek lisesi, kız meslek lisesi, teknik lise ve kız teknik lisesi mezunlarına, "teknisyen",

b) Lise üstü iki yıl süreli yüksek teknik öğretim görenlere, "tekniker",

c) Lise üstü üç yıl süreli yüksek teknik öğretim görenlere, "yüksek tekniker",

d) Lise üstü dört yıl süreli yüksek teknik öğretim gören erkek teknik öğretmen okulu, erkek teknik yüksek öğretmen okulu, yüksek teknik öğretmen okulu ve teknik eğitim fakültesi mezunları ile kız teknik öğretmen okulu, kız teknik yüksek öğretmen okulunun ve meslekî eğitim fakültesinin teknik eğitim veren bölümlerinden mezun olanlara "teknik öğretmen",

e) Teknik öğretmen ünvanını kazananlar için ilgili teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek en fazla iki yarı yıl süreli tamamlama programlarını başarıyla bitirenlere dallarında "mühendis"

Unvanı verilir.

Bu unvanlar, eğitim görülen dalın ismi ile birlikte kullanılır."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin iptal istemini dayandırdığı Anayasa kuralları şunlardır:

1. "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

2. "Madde 42.- Kimse, eğitim ve öğrenim bakımından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tesbit edilir ve düzenlenir.

Eğitim ve öğretim, Atatürk İlkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.

Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel öğretime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütürülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası andlaşma hükümleri saklıdır."

3. "MADDE 130.- Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzekişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur.

Kanunda gösterilen usul ve esalara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tâbi yükseköğretim kurumları kurulabilir.

Kanun, üniversitelerin ülke sathına dengeli bir biçimde yayılmasını gözetir.

Üniversiteler ile öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe her türlü bilimsel araştırma ve yayında bulunabilirler. Ancak, bu yetki, Devletin varlığı ve bağımsızlığı ve milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde faaliyette bulunma serbestliği vermez.

Üniversiteler ve bunlara bağlı birimler, Devletin gözetimi ve denetimi altında olup, güvenlik hizmetleri Devletçe sağlanır.

Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre; rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulunca seçilir ve atanır.

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları; Yükseköğretim Kurulunun veya üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığına sunulur ve genel ve katma bütçelerin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tâbi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Yükseköğretim Kurumlarının kuruluş ve organları ile işleyişleri ve bunların seçimleri, görev, yetki ve sorumlulukları üniversiteler üzerinde Devletin gözetim ve denetim hakkını kullanma usulleri, öğretim elemanlarının görevleri, unvanları, atama, yükselme ve emeklilikleri, öğretim elemanı yetiştirme, üniversitelerin ve öğretim elemanlarının kamu kuruluşları ve diğer kurumlar ile ilişkileri, öğretim düzeyleri ve süreleri, yükseköğretime giriş, devam ve alınacak harçlar, Devletin yapacağı yardımlar ile ilgili ilkeler, disiplin ve ceza işleri, malî işler, özlük hakları, öğretim elemanlarının uyacakları koşullar, üniversitelerarası ihtiyaçlara göre öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, öğrenimin ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine göre yürütülmesi, Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere Devletin sağladığı malî kaynakların kullanılması kanunla düzenlenir.

Vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları, malî ve idarî konuları dışındaki akademik çalışmaları, öğretim elemanlarının sağlanması ve güvenlik yönlerinden, Devlet eliyle kurulan yükseköğretim kurumları için Anayasada belirtilen hükümlere tâbidir."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Mustafa GÖNÜL, Oğuz AKDOĞANLI, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Haşim KILIÇ, Mustafa BUMİN ve Sacit ADALI'nın katılmalarıyla 6.7.1993 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı ile dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri okunup incelendikten ve 2949 sayılı Yasa'nın 30. maddesi uyarınca çağrılan Yükseköğretim Kurulu ile Milli Eğitim Bakanlığı temsilcilerinin sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- GENEL AÇIKLAMA

Mühendis Mektebi 1883 tarihinde kurulmuş, Cumhuriyet döneminde ise Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı olan Yüksek Mühendis Mektebi, 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülmüş, daha sonra mühendislik eğitimi vermek amacıyla kurulan kimi teknik üniversitelerin yanı sıra kimi üniversitelerde de mühendislik fakülteleri açılmıştır.

Sanayi ve teknoloji alanında kültürlü, fenni bilgilerle donatılmış, eğitilmiş teknik personel açığını kapatmak amacıyla 1930'lu yıllarında sanat enstitüleri, endüstri meslek liseleri, teknisyen okulları, teknik liseler ve kız meslek liseleri eğitim ve öğretime başlamış, 1937 yılında da Ankara'da bu meslekî-teknik okulların atelye ve meslek dersleri öğretmenlerini yetiştirmek üzere ilk erkek teknik öğretmen okulu açılmış, mesleki ve teknik okulların artan teknik öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla 1976 yılında da İstanbul'da ikinci yüksek teknik öğretmen okulu eğitim ve öğretime başlamıştır. Daha sonraki yıllarda sayıları artan ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı dört yıllık eğitim ve öğretim veren erkek teknik öğretmen okulu, erkek teknik yüksek öğretmen okulu, yüksek teknik öğretmen okulu, kız teknik yüksek öğretmen okulu olarak adlandırılan yüksek teknik öğretmen okulları 2809 sayılı Yasa ile değiştirilerek kabul edilen 41 sayılı KHK ile teknik eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve üniversitelere bağlanmıştır.

Yüksek teknik öğretmen okulları ile teknik eğitim fakülteleri mezunları, teknik öğretmen ve yönetici olarak meslekî ve teknik eğitimin uygulanmasına, ülkemizin ihtiyacı olan nitelikli işgücünün yetiştirilmesine, endüstrinin bilim ve teknolojiye dayalı olarak geliştirilmesine katkıda bulunmakta; ayrıca kamu ve özel sektör işletmelerinde teknik eleman olarak da görev yapmaktadırlar.

B- İTİRAZ KONUSU KURALIN ANLAM VE KAPSAMI

29.4.1992 günlü ve 3795 sayılı Bazı Lise, Okul ve Fakülte Mezunlarına Ünvan Verilmesi Hakkında Kanun'un ünvanlar başlıklı üçüncü maddesinin iptali istenen (e) bendinde; teknik öğretmen ünvanını kazananlardan ilgili teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek en fazla iki yarı yıl süreli tamamlama programlarını başarıyla bitirenlere dallarında "mühendis" ünvanı verilir denilmekte ve maddenin son fıkrasında da bu ünvanların, eğitim görülen dalın ismi ile birlikte kullanılacağı öngörülmektedir.

Görüldüğü gibi 3795 sayılı Yasa'nın 3. maddesi ile, mühendis ve mimarlar dışında kalan teknik personele, gördükleri meslekî teknik öğretim alanlarına göre, yeni ünvanlar verilmekte, bu bağlamda maddenin itiraza konu (e) bendinde de, lise üstü dört yıl süreli yüksek teknik öğretim görerek "teknik öğretmen" ünvanını kazanmış olanlara, ilgili teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek olan en fazla iki yarı yıl süreli tamamlama programlarını başarıyla bitirmeleri koşuluyla, eğitim gördüğü dallarda kullanılmak üzere "mühendis" ünvanı verileceği kabul edilmiş bulunmaktadır.

C- İTİRAZ KONUSU KURALIN ANAYASA'YA AYKIRILIĞI SORUNU

1- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme :

Başvuru kararında yer alan ve itiraz konusu kuralın Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" ilkesini belirleyen 10. maddesine aykırı olduğu yolundaki gerekçede özetle; Anayasa'nın 10. maddesinde, herkesin ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğunun, hiçbir kişiye veya sınıfa ayrıcalık tanınamayacağının kurala bağlandığı, fakülte ve fakültelerin bölümlerinde eğitim ve öğretimin niteliği ve öğrencilerin tercihleri gözönünde tutularak yapılan sınavlardaki başarı durumlarına göre fakülte ve yüksekokullara girişte eşitliğin sağlandığının ancak teknik eğitim fakültesi mezunu olan öğretmenlere, mühendislik eğitimi ile ilgili olmayan kendi fakültelerince düzenlenecek ve uygulanacak program sonucunda mühendislik ünvanı verilmesinin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği belirtilmiştir.

Anayasa'nın 10. maddesinde "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." denilmektedir.

Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Yasaların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrılığı gözetilmesi ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılması Anayasa'nın 10. maddesi karşısında geçerli görülemez. Bu mutlak yasak, aynı hukuksal durumda olanlara aynı kuralların uygulanmasını sağlamakta, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını ise engellemektedir. Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Özelliklere, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, aynı düzenlemeyi aykırı değil geçerli kılar. Aynı hukuksal durumda bulunanlar için ayrı düzenleme Anayasa'ya aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Başka bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için yasalarla değişik kurallar konulamaz. Durumlardaki değişikliğin doğurduğu zorunluluklara, kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanarak yasalarla farklı uygulamalar getirilmesinden, Anayasa'nın eşitlik ilkesinin çiğnendiği sonucu çıkarılamaz.

İtiraz konusu kuralla, teknik eğitim fakültelerinden mezun olan teknik öğretmenlerden, teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek tamamlama programlarını başarıyla bitirenlere dallarında mühendis ünvanı verilmesi öngörülmektedir. Anayasa'nın 10. maddesiyle, aynı hukuksal durumda bulunan kişiler arasında haklı bir nedene dayanmayan ayırımın önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece değişik hukuksal durumda olanların değişik kurallara bağlı tutulmasının kanun önünde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmayacağı kabul edilmiştir.

Anayasa'nın 10. maddesinin ikinci fıkrasında kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınması yasaklanmıştır. Oysa teknik öğretmenlerden eğitim fakültelerinde açılan tamamlama programlarının başarıyla bitirenlere kendi dallarında "mühendis" ünvanı verilmesi bir ayrıcalık niteliğinde değildir. Kaldı ki, Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamaya çalışmak Devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Bu yönden, itiraz konusu kural, Devlet'in temel amaç ve görevlerinin belirlendiği Anayasa'nın 5. maddesinde öngörülen doğrultuda uygun bir düzenlemedir.

Belirtilen nedenlerle Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık savı yerinde değildir.

2- Anayasa'nın 42. Maddesi Yönünden İnceleme :

Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42. maddesinde; kimsenin, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmayacağı, eğitim ve öğretimin Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı öngörülmüştür.

Teknik öğretmenlerden ilgili teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek tamamlama programlarını bitirenlere eğitim görülen dallarda mühendis ünvanı verilmesine ilişkin itiraz konusu kural ile Anayasa'nın 42. maddesinde düzenlenmiş olan "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" arasında ilgi bulunmadığından yapılan itiraz bu madde yönünden yerinde görülmemiştir.

3. Anayasa'nın 130. Maddesi Yönünden İnceleme :

Anayasa'nın "Yükseköğretim kurumları" başlığını taşıyan 130. maddesinin birinci fıkrasında; çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip üniversitelerin Devlet tarafından kanunla kurulacağı kuralına yer verilmiştir.

Böylece Anayasa'da üniversitelerle ilgili kurallar belirlenmiş, üniversitelerin, "kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip" olmaları ve "Devlet tarafından yasa ile kurulmaları" öngörülmüştür.

Nitekim 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası'nda Üniversite, bilimsel Özerkliğe ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur biçiminde tanımlanmıştır.

Anayasa, bilimsel özerklik ilkesiyle üniversiteleri 2. maddesinde yer alan ana niteliklere sahip bir hukuk devletinin üniversitesine yaraşır biçimde öğretim, araştırma ve yayın konularını belirlemek ve yürütmek ve ilgilerini bu doğrultuda çalışmaya yöneltmek serbestliğine sahip kılmış bulunmaktadır.

Anayasa'nın 130. maddesinin birinci fıkrasında, üniversitelerin bilimsel özerkliğe sahip kamu tüzelkişileri olarak tanımlanması ve bunların ancak Devlet tarafından yasayla kurulabileceklerinin saptanması ile güdülen ereğin, siyasal çevrelerin, özellikle iktidarların ve ayrıca değişik baskı gruplarının, üniversite çalışmalarıyla öğretim ve eğitimi etki altında tutabilme yolunu kapatmak ve bu çalışmaların bilimsel gerekler ve gereksinimlerden başka, herhangi bir dış etkiden uzak kalacak bir ortamda sürdürülmesini sağlamak olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

İtiraz konusu kural ile teknik öğretmenlerden teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek olan tamamlama programlarını bitirenlere kendi dallarında mühendis ünvanı verilmesi, hem mühendislik fakülteleri ve hem de teknik eğitim fakülteleri bakımından bilimsel özerkliğe aykırılık oluşturmamaktadır.

Esas Sayısı : 1993/25
Karar Sayısı : 1994/2

Tamamlama programlarının teknik eğitim fakültelerince düzenlenmesiyle, kendi dallarında daha yetenekli, bilime ve öğretime dayanan elemanların yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu nedenlerle, itiraz konusu 3795 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin (e) bendinin Anayasa'nın 130. maddesine aykırı olduğu savı yerinde görülmemiştir.

VI- SONUÇ

29.4.1992 günlü, 3795 sayılı Bazı Lise, Okul ve Fakülte Mezunlarına Unvan Verilmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinin (e) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN ile Mustafa BUMİN'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

25.1.1994 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	İhsan PEKEL
Üye	Üye	Üye
Selçuk TÜZÜN	Ahmet N. SEZER	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye	Üye	
Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL	

AZLIK OYU

Esas Sayısı : 1993/25

Karar Sayısı : 1994/2

I- 3795 sayılı Kanun, bütünüyle mühendis ve mimarlar dışındaki teknik elemanların unvan, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir.

3795 sayılı Kanunun 3. maddesinin dava konusu (e) bendinde ise, "teknik öğretmen" unvanını kazananlar için ilgili "eğitim fakülteleri"nde düzenlenecek en fazla iki yarı yıl süreli tamamlama programını başarı ile bitirenlere dallarında mühendis unvanı verileceği öngörülmektedir.

Herkesin bilim ve sanatı serbestçe öğrenme hakkına sahip olduğu Anayasa'nın 27. maddesinde belirlenmiş ve konu temel bir anayasal hak olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Anayasa'nın 42. maddesinde "eğitim ve öğretim" yurttaşlar için sosyal ve ekonomik hak, devlet için de ödev olarak kabul edilmiştir.

Çağdaş eğitim ve öğretim anlayışını benimseyen bu anayasal ilkeler doğrultusunda, öğretim ve teknik uygulamada başarılı ve saygın bir meslekî konumları olan teknik öğretmenlere mesleki ve bilimsel yönlerini geliştirmeleri için olanak tanınarak ek bir öğretim ile mühendis olmalarının sağlanması için yasal kurallar konulması doğaldır.

Ancak, bu kuralların, Anayasa'nın genel ilkeleri ile öğretim-eğitimle ilgili kurallarına uygun olması gerekir.

II- Konunun anayasal yönlerini ortaya koyabilmek ve bir sonuca varabilmek için öncelikle konumuzla ilgili Türk idare hukukundaki bazı kavramları açıklamak ve tanımlamak gerekir: Bu kavramlar şunlardır: Diploma, kanun himayesinde meslek, icrayı sanat yetkisi, yetki belgesi ve meslek odaları.

a- Diploma: Diploma belli bir öğretim kurumunu bitirme, belli bir eğitim seviyesini kazanma ve daha üst eğitim kurumuna veya iş hayatına girişte de belirli bir eğitim menşeyini ifade eder.

Bir anlamda Anayasa'nın eki olan 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu'na göre Türkiye'deki bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olup aynı düzeyde öğretim ve eğitim veren okulların eğitim programları, dereceleri ve hakları, yasal ve teorik anlamda birbirlerine denktirler.

b- Kanun himayesinde meslekler: Ülkemizde, doktorluk, hemşirelik, mühendislik, teknik elemanlık, avukatlık, noterlik, serbest muhasebecilik, ilköğretim öğretmeni, orta dereceli okul öğretmeni ve üniversite öğretim elemanı gibi bazı meslekler kanunla düzenlenmiş olup, bunlar kanun himayesinde mesleklerdir. Bunlara ait unvanlar, yasalarda öngörülen şartları kazanmakla elde edilirler.

Ayrıca, kamu hizmetlerine girişte belirli derecede öğrenim görme şartı getirilmiş olup, bazı görevler için ise ilgililerin özel eğitim ve meslekî unvanlara sahip olmaları da gerekir.

c- İcrayı sanat yetkisi, ülkemizde kanun himayesinde olan meslekleri icra etmek (kamuda veya özel kesimde) bu mesleklerde icrayı sanat için yetkili olmayı gerektirir. Bu yetki, ülkemizde genelde diploma ile birleşmiştir. Bu mesleklerde icrayı sanat; diploma + özel eğitimi veya şartları + ihtisas veya stajı + odaya kaydı gerektirir. Başka bir anlatımla mesleğe girişin özel şartlarına sahip olmak zorunludur.

Bu meslekleri icraya yetkili olanlar belirli yasal haklara sahip ve sorumluluklara tabidirler.

d- Meslek odaları, kanunlarla belirli meslekleri icra etmeye yetkili kılınanlar; Anayasa'nın 135. maddesinde belirtildiği gibi, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplin ve ahlakını korumak amacıyla ve özel yasaları ile tüzelkişiliğe sahip meslek kurumlarını kurmuşlardır. Meslek odalarına kayıtlı olmayanlar mesleklerini icraya ve/veya mesleki unvanlarını kullanmaya yetkili değildirler.

III- Mühendislikle ilgili yasal düzenlemeleri ve incelenen Anayasa'ya aykırılık savlarını bu esaslar üzerinde inceleyip sonuçlandırmak gerekir.

a- 17.6.1938 tarihli ve 3458 sayılı mühendislik ve mimarlık hakkında kanunun 1, 2, 3 ve 4. maddelerinde, kimlere mühendis unvanı verilebileceği ve hangi okullarca verilen diplomaların mühendislik mesleğine esas olabileceği belirlenmiştir. Buna göre, mühendislik eğitimi veren Türk yüksek öğrenim müesseselerinden mezun olanlara mühendis ve yüksek mühendis unvanı verilebilir. Aynı şekilde programları, yüksek mühendis ve mühendis okullarımızın programlarına denk yabancı okulların mezunlarına da bu unvanlar verilir. Ancak, mühendislik unvanına sahip olanlar bu unvan ve yetki ile sanatlarını icra edebilirler.

Dava konusu madde ile ülkemizde mühendis yetiştiren okullarda eğitim görmeyen ve mühendislik formasyonu almak için de gerekli tamamlama derslerini de mühendis yetiştiren okullar dışındaki okullardan alan teknik elemanlara mühendislik unvan ve yetkisi verilmektedir.

b- Mühendislik ve mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre hazırlanan ve yürürlüğe konulan 11.5.1939 tarihli ve 2/10941 sayılı mühendislik ve mimarlık ruhsatnameleri hakkında Tüzüğün 1. ve 2. maddelerinde mühendislere verilecek unvanların türleri ve bunlara ruhsatname vermeye yetkili organlar belirlenmiştir.

Mühendislikle ilgili unvan, yetki ve ruhsat işlerinin bu tüzük ve bunun yasal dayanağını oluşturan 3458 sayılı Yasa'ya göre yapılması ve bu konuda yapılacak düzenlemelerin bu kanun ve tüzük paralelinde olması gerekir.

Dava konusu yasa maddesi ise, bu konuda değişik bir yol izlemekte ve tamamlama programlarını başarı ile tamamlayanlara "dallarında", "mühendis" unvanı verilmesini öngörmektedir.

Dallarında mühendislik kavramının neyi ifade ettiği açık değildir. Mühendislik dalları yasa ile belirlenmiştir. Yürürlükte olan bir yasa ve buna dayanan bir tüzük varken bu statüye yeni girecekler; değişik, belirsiz ve özel bir sisteme tabi tutulmaktadırlar.

c- 27.1.1954 tarih ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanun'un 1. maddesinde, Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya kanunen yetkili olupta mesleki faaliyette bulunan YMühendis, YMimar, mühendis ve mimarları, teşkilatı içinde toplayan tüzelkişiliğe sahip ve kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan TMMOB. kurulması öngörülmüştür.

Kanunun 2. maddesinde Birlik; bütün mühendis ve mimarları ihtisas kollarına ayırmak ve her kol için bir oda kurulmasına karar vermekle görevli kılınmıştır. Ayrıca aynı maddeye göre; mühendislerin, mühendislik eğitimi veren fakültelerden başlayarak yetişmelerine ve ihtisaslarına göre kollara ve dallara ayrılarak odalara kaydına karar verilmesi de Birlik görevleri içindedir.

İster mühendislik eğitimi veren okullardan mezun olsunlar, isterlerse sonradan bu okullarda verilen ek eğitimden yararlanarak mühendislik unvanına ve yetkisine sahip kılınsınlar mühendisler, mühendis odalarına, mühendislik hakkındaki sayılı yasa ile bu yasaya dayanılarak çıkarılan Tüzükte belirlenen mühendislik dallarına uygun olarak üniversite ve yüksek okullarda mühendislik eğitimi görürler ve buna göre de mühendis odalarına kaydolunurlar.

Mühendislerin yetiştirilmeleri, unvan ve yetkilerinin belirlenmesi, mesleklerini icraya yetkili kılan ruhsata sahip olmaları ve odaya kayıtları yukarıda açıklanan birbirine paralel kurallar ve idari düzenlemeler içinde olur.

IV- a. Kamusal statülerin kazanılmasında bütün yurttaşlar aynı hak ve yükümlülüklerle tabi kılınmalıdırlar. Yasa himayesinde bir meslek olan mühendisliğin öğretimi, mühendis unvanının verilmesine, meslek icrasına yetkili kılınmada uygulanacak kurallar, kimsenin veya hiç bir grubun yararına ve zararına değil herkesin eşitçe yararlanacağı esaslara göre düzenlenmelidir.

Teknik öğretmenlere üst bir mesleki yetişme ve karşılığında yeni bazı teknik unvanlara sahip olma hakkı verilirken bunun dengesi olan yükümlülüklerin de düzenlenmesi gerekir.

Mühendislik eğitimi ve unvanı yasalara göre yalnız mühendislik okullarınca verildiğinden 3458 sayılı Yasa'ya göre, ek eğitimle mühendis olacakların da mühendis yetiştirmek üzere kurulan okullarca ek öğretime tabi tutulması gerekir.

b. Yapılacak tamamlama eğitiminin süresi de mühendislik eğitimi yapan okullarca kendi öğretim programlarının bir parçası olarak ve onun paralelinde hazırlanmalıdır.

c. Yasama organı, Anayasa'nın temel kurallarından olan eşitlik ilkesini bütün yasama tasarruflarında gözetmek zorundadır. Yasama organı; öğretim hizmetini, imkanlarını ve bunun sonundaki toplumsal ve maddi kazanımları herkese ve toplumun her kesimine eşit olarak sunma zorundadır.

Esas Sayısı : 1993/25
Karar Sayısı : 1994/2

Buna aykırı olan dava konusu düzenleme, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

V- Anayasa'nın yüksek öğrenim kurumlarını düzenleyen 130. maddesinde, üniversitelerin bilimsel özerkliğe sahip olmaları öngörülmüştür.

Bilimsel özerklik; öğretim, araştırma ve yayın alanının tamamını kapsayan bir bütündür.

Öğretim alanındaki bilimsel özerklik kavramı, üniversitenin lisans ve lisans üstü öğretim dalları öğrencilerinin ilgili üniversite organlarınca seçilmesini, her çeşit öğretim ve eğitim programlarının konu, sıralama ve süre belirlemesinin üniversite tarafından yapılmasını, lisans ve lisansüstü derece ve akademik unvanların üniversitelerce değerlendirilerek verilmesini kapsar. Ayrıca, bilimsel etkinlik ile idarî etkinliğin birlikte ve içiçe olduğu alan ve çalışmalar, bilimsel özerklik alanı içinde kabul edilmelidir.

Dava konusu kural eğitimin hangi fakültece yapılacağını ve eğitim süresini tesbit etmektedir. Bu konuları tesbit, bilimsel özerklik ilkesi içindedir. Yasa tarafından belirlenen eğitim hakkının uygulaması (olayda ek eğitimin yapılacağı kurumun ve eğitim süresinin tesbiti) üniversitenin ve organlarının görev alanı içindedir.

Yasakoyucunun tamamlayıcı eğitimin yapılacağı eğitim kurumunu ve bunun süresini belirlemesi Anayasa'nın 130. maddesinde belirlenen bilimsel özerklik ilkesine aykırılık oluşturur.

Yukarıda yazılı nedenlerle Anayasa'nın 10. ve 130. maddelerine aykırı bulunan dava konusu düzenlemenin iptali gerekir.

Güven DİNÇER

Başkanvekili

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1993/25

Karar Sayısı : 1994/2

Dava konusu başvuru, teknik öğretmen ünvanını kazananlardan teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek en çok iki yarıyıl süreli tamamlama programını başarı ile bitirenlerle kendi dallarında "mühendis" ünvanı verilmesini öngören 29.4.1992 günlü ve 3795 sayılı "Bazı Lise, Okul ve Fakülte Mezunlarına Ünvan Verilmesi Hakkında Kanun"un 3.

maddesi (e) bendinin Anayasa'nın 10., 42. ve 130. maddelerine aykırılığı savı ile iptali istemiyle yapılmıştır.

3795 sayılı Yasa'nın 3. maddesinin (d) bendinde sözü edilen, lise üstü dört yıl süreli yüksek teknik öğretim gören erkek teknik öğretmen okulu, erkek teknik yüksek öğretmen okulu, yüksek teknik öğretmen okulu ve teknik eğitim fakültesi mezunları ile kız teknik öğretmen okulu, kız teknik yüksek öğretmen okulu ve meslekî eğitim fakültesinin teknik eğitim veren bölümlerinden mezun olan "teknik öğretmenler", teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek en çok iki yarıyıl süreli tamamlama programını başarı ile bitirmeleri halinde aynı Yasa'nın (e) bendi uyarınca kendi dallarında "mühendis" ünvanını alacaklardır.

I- ANAYASA'NIN 2. MADDESİ YÖNÜNDEN ANAYASA'YA AYKIRILIK

Anayasa'nın 2. maddesinde; Türkiye Cumhuriyetinin, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.

Hukuk Devleti olmanın önde gelen unsurlarından birisi ise yasaların kamu yararına dayanması ilkesidir. Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında açıklandığı gibi, bir yasa hükmünün "kamu yararı" açısından Anayasa'ya uygunluğu onun kamu yararı amacıyla çıkarılmış olmasını gerektirir. Yalnızca özel çıkarlar veya belli kişilerin yararına yönelik herhangi bir yasa kuralı konulmamalıdır. Çıkarılması için kamu yararı bulunmayan bir yasa kuralı, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı nitelikte olur. (AYMK, 27.6.1967 günlü, E:1963/145, K:1967/2 sayılı, 22.6.1972 günlü, E:1972/14, K:1972/34 sayılı kararları)

Mühendislik gibi kamunun güvenliğinde önemli rol oynayan bir mesleğin, ancak bu konuda yeterli eğitim görmüş kişiler tarafından yapılmasında kamu yararı vardır. Öğretmen yetiştirmeye yönelik eğitim ve öğrenim gören teknik eğitim fakültesi mezunlarının, mühendislik öğretimi ile ilgili olmayan teknik eğitim fakültelerinde en çok iki yarıyıl süre ile tamamlama programlarına alınarak "mühendis" ünvanı verilmesinde kamu yararına ve dolayısıyla Anayasa'nın 2. maddesine uyarlık bulunmamaktadır.

II- ANAYASA'NIN 10. MADDESİ YÖNÜNDEN ANAYASA'YA AYKIRILIK

Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesinde; herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle ayırım gözetilmeden yasa önünde eşit olduğu, hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmayacağı, Devlet organları ile idare makamlarının bütün işlemlerinde yasa önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda oldukları belirtilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nce verilen birçok kararda açıklandığı gibi, aynı hukuksal durumlar aynı, farklı hukuksal durumlar ayrı kurallara tabi tutulabilir. Bu durumda Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Durumlardaki değişikliğin doğurduğu zorunluluklar, kamu yararı veya başka bir haklı nedene dayanılarak yasalara farklı uygulamalar getirilmesi olanaklıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin süreklilik kazanan kararlarındaki gerekçelere göre, eşitliği bozduğu ileri sürülen kural, haklı bir nedene dayanmakta veya kamu yararını sağlamak amacıyla getirilmiş ise bu kuralın eşitlik ilkesini zedelediği söylenemez.

Kararlarda sözü edilen "haklı neden" veya "kamu yararı" kavramlarına öğretide açıklandığı gibi, a) Anlaşılabilir, b) Amaçla ilgili, c) Makul ve adil olması ölçütleri ile hukuksal biçim ve içerik kazandırılmak istenmiştir. Getirilen düzenleme herhangi bir biçimde birbirini tamamlayan, birbirini doğrulayan ve birbirini güçlendiren bu üç ölçütten birine uymuyorsa, eşitlik ilkesine aykırı bir yön vardır denilebilir. Çünkü, eşitliği bozduğu ileri sürülen kural haklı bir nedene dayanmamakta ya da kamu yararı amacıyla yürürlüğe konulmamış olmaktadır. (AYMK. 31.10.1991 günlü, E: 1991/24, K:1991/40 sayılı karar, AYMKD, S.27, Cilt 2, Sh. 636)

Teknik eğitim fakülteleri ile mühendislik fakültelerinin kuruluş amaçları, öğretim kurumlarına giriş puanları, fakültelerde izlenen öğretim programları kapsam ve içerik bakımından farklılıklar göstermektedir.

Eğitim fakültelerinin, ara insan gücü yetiştiren teknik liselere öğretmen sağlamak amacıyla kurulmuş yüksek öğretmen okullarının fakülteye dönüştürülmüş biçimi olmasına karşın, mühendislik fakülteleri doğrudan mühendis yetiştirmek amacıyla üniversite bünyesinde kurulmuştur.

Teknik eğitim fakültelerine alınacak öğrenciler için teknik lise mezunlarına büyük bir kontenjan ayrılmış olup, teknik eğitim fakültelerine giriş puanı da mühendislik fakültelerine giriş puanının çok altındadır. Örneğin 1992-1993 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümüne % 3 ile öğrenci alınırken, aynı Üniversitenin Teknik Eğitim Fakültesi'ne % 29 ile öğrenci kaydı yapılmıştır. (1993 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı İkinci Basamak Klavuzu ÖSYM 14-15, 28-40)

Elektrik, elektronik, bilgisayar, makina, matbaa, metal, mobilya, dekorasyon ve yapı öğretmenliği dallarında öğretim veren teknik eğitim fakültelerinin öğretim programları ile mühendislik fakültelerinin öğretim programlarında okutulan derslerin niteliği bakımından da farklılıklar bulunmaktadır.

Nitelik ve nicelik bakımından farklı eğitim almaları nedeniyle mühendislik fakültelerinden mezun olanlara "mühendis", teknik eğitim fakültelerinden mezun olanlara da "teknik öğretmen" ünvanı verilmiştir. Teknik eğitim fakültelerindeki bu noksan eğitimin, en çok iki yarıyıl sürecektir üstelik de teknik eğitim fakültelerince düzenlenecek "tamamlama programları" ile giderilmesi olanaklı değildir.

Nitekim, 1136 sayılı Avukatlık Yasası'nın Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunlarının fark sınavı vererek avukatlık mesleğine kabul edilmesi olanağını kaldıran 3/b maddesinin iptali isteğiyle açılan dava sonucu Anayasa Mahkemesi'nce verilen 21.1.1971 günlü ve E: 1969/37, K: 1971/8 sayılı kararda; Siyasal Bilgiler Fakültesi ile Hukuk Fakültelerinin kurulmasında güdülen amacın aynı olmadığı, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunlarının noksan okudukları derslerden Hukuk Fakültesi'nde sınav vermeleri yoluyla iki fakülte arasındaki muadelet kurulmak istenmesinin bünyeye inmeyen ve daima düzeyde kalacak bir zorlama olmaktan ileri gidemeyeceği, böyle bir düzenlemenin fakültelerin kuruluş amaçlarından gelen yetişme farkını gideremeyeceği gerekçesine yer verilmiştir.

Mühendislik mesleğinin gereklerine uygun biçimde eğitim vermek üzere kurulmuş olan mühendislik fakülteleri ile, teknik liselere öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan teknik eğitim fakültelerinin kuruluş amaçlarının okutulan derslerin ve içeriklerinin birbiriyle eşdeğerde olmadığı açıktır. Bu nedenle, teknik eğitim fakültesi mezunlarının kimi derslerden üstelik de

Esas Sayısı : 1993/25
Karar Sayısı : 1994/2

eğitim fakültelerinde en çok iki yarıyıl süreli "tamamlama programı"na tabi olarak mühendis ünvanı almalarını sağlayan dava konusu Yasa hükmü, yukarıda sözü edilen Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği gibi, "bünüye inemeyen, daima düzeyde kalacak bir zorlama olmaktan ileri gidemeyecek ve kuruluş amaçlarından kaynaklanan temeldeki yetişme farkını gideremeyecektir."

Eşit eğitim görmeyen kimselerin aynı ünvanı almaları eşitlik ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Başka bir anlatımla, fakültelere giriş ve eğitimlerindeki eşitsizliğe karşın teknik öğretmenlere de "mühendis" ünvanı vermenin haklı bir nedeni yoktur. Bu düzenleme ile, eğitim fakültesi mezunlarına, mühendislik fakültelerinden mezun olanlara göre dolaylı biçimde imtiyaz tanınmış olmaktadır.

SONUÇ

Açıklanan nedenlerle, 3795 sayılı "Bazı Lise, Okul ve Fakülte Mezunlarına Ünvan Verilmesi Hakkında Kanun"un 3. maddesinin (e) bendi, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "hukuk devleti" ilkesiyle 10. maddesindeki "eşitlik" ilkesine aykırı olduğundan iptaline karar verilmesi gerekeceği kanısıyla çoğunluk görüşüne karşıyız.

Üye

Selçuk TÜZÜN

Üye

Mustafa BUMİN